

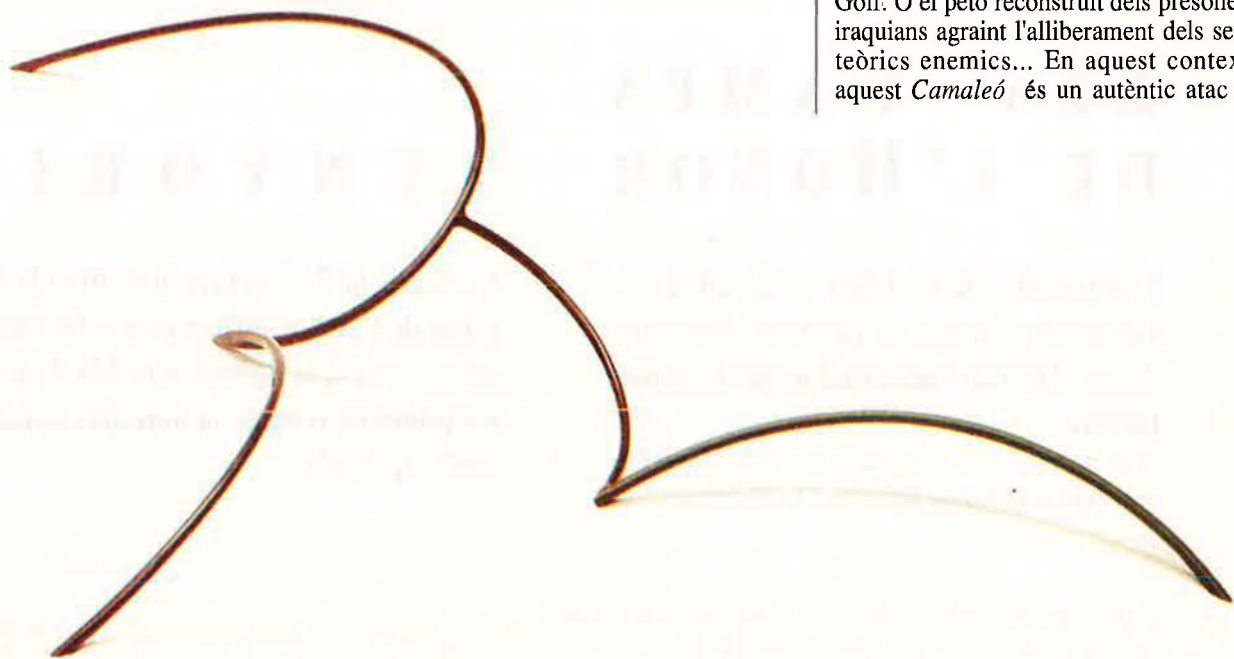
La moral de la imatge

Si ha citat amb vehemència Orson Welles i el seu programa radiofònic *La guerra dels mons* quan s'han buscat precedents per l'escàndol televisiu que ha provocat el *Camaleó* sobre Gorbtxov. És una comparació poc justa i exagerada per moltes raons, però sobretot per una. Welles i els seus col·laboradors del Mercury Theater es van plantejar aquest repte a partir d'una gran dificultat a fer creïble la seva simulació, perquè no és evident que tothom s'empassi sense més una invasió extraterres-

tre. Els de Sant Cugat en canvi ho han tingut molt més fàcil, perquè el tema era perfectament versemblant. Welles ho va fer des d'un programa marginal; *Camaleó* ha comptat amb tots els avantatges, començant pel *prime time* en què va ser emès, i podent disposar de tota la infraestructura de la casa per fer empassar-se la bola, incloent-hi els platós i els presentadors oficials que li donaven credibilitat.

Welles dirigia el seu programa a tota la societat, Mainat i Delgado no. El seu destinatari era un altre: els mitjans de co-

municació i el mite de l'objectivitat informativa. Posar en qüestió la veritat i falsedat que hi ha darrere la imatge aparentment documental. El tema és totalment pertinent després d'any i mig en què el concepte de real o simulació ha estat protagonista de qualsevol reflexió ètica sobre la televisió i la política. Recordem només com es va manipular el procés de transició política de Romania, i com els seu dirigents van negar obstinadament la versemblança d'aquell document impagable que va emetre el canal 5 de la televisió francesa, en què se'ls veia a tots reunits una setmana abans de la manifestació que teòricament havia provocat el cop "espontani" de les masses. O el muntatge invisible de les imatges del procés de Ceausescu. O l'ocellet embadurnat de petroli simulant que era al Golf. O el petó reconstruït dels presoners iraquians agraint l'alliberament dels seus teòrics enemics... En aquest context, aquest *Camaleó* és un autèntic atac al

moll de l'ós del poder de persuasió televisiu. En demostrar com es pot manipular tota una informació no fa res més que delatar alguna de les fal·làcies de l'actual sistema de comunicació, que funciona com un embut invertit, on tota informació pot sorgir d'una font inicial molt controlada per després ser reinterpretada i multiplicada per milers d'altaveus teòricament lliures i objectius. Aquests mitjans de comunicació que han reaccionat amb tanta virulència quan algú els ha fet trontollar un sistema que ningú té ganes que es qüestionari.

Des del punt de vista de la seva realització *Camaleó* va ser impecable. Especialment la seva buscada imperfecció que li donava una sorprenent espontaneïtat, com la fugaç aparició del presentador negre de la CNN —que donava un absolut verisme al muntatge—, o la mirada perduda fora de camp de Josep Abril en el moment que es tallaven les comunicacions telefòniques amb Moscou. I justament per aquesta precisió, per no haver deixat pràcticament res pel refugi del dubte, aquest programa se situa en el centre del debat sobre la moralitat de les imatges. És un programa modèlic per fer veure la mentida intrínseca de tot l'entrellat televisiu. Seria l'obra ideal d'un grup de radicals que haguessin interferit les ones televisives per demostrar-nos la relativitat d'allò que se'ns dona com a dogma. La sorpresa ve, però, quan saps que aquest acte de terrorisme cultural ha estat exercit des del mateix melic del poder de Sant Cugat, amb la complicitat de la major part —¿o de tots?— els seus estaments directius. Llavors només ens queda pensar en una gran, aberrant operació cínica en què la mateixa màquina prepotent fa bromes pesades sobre ella mateixa. O, pel contrari, que tot és obra d'un grup quasibé suïcida que, sabent que els seus dies estaven comptats, decideix —com el protagonista de *Network*— aprofitar-se del seu poder efímer per deixar sentada quina és la veritat. Esperem que aquesta última posició lúcida, magníficament poètica, fos la dominant entre els que van imaginar el programa. La millor confirmació que deu ser així és la implacable caça de bruixes desencadenada dins i fora de TVE contra els agents directes o indirectes del muntatge. No ens ha d'estranyar, és el millor *The end* que podien esperar els autors d'aquesta història agosarada, cara, bellíssima *performance* conceptual.

Jordi Balló

Els intel·lectuals al país de l'amnèsia

Ll'espai de les decisions polítiques s'ha vist sensiblement reduït davant la pressió dels recursos tecnològics en mans dels especialistes. L'evolució de la societat contemporània ha desplaçat, en el sistema de decisió política i en els àmbits de creació d'opinió pública, els intel·lectuals en benefici dels tècnics i dels científics. L'ombra de la tecnocràcia es projecta sobre les democràcies de masses dels nostres dies.

Hi ha llocs, però, on tot això es produeix sobre una realitat singular, sobre un panorama civil conflictiu i deteriorat. És el nostre cas. El cas dels valencians.

El pragmatisme econòmic i social del PSPV-PSOE, conduït pel camí de la modernització de la mà d'un programa que plebiscitem cada quatre anys en tots els nivells electorals (local, autonòmic i estatal) ha fet avançar, en alguns aspectes, aquest país diverses dècades en menys d'una dècada, però també ha pagat un cost alt en termes de vertebració cívica, com a conseqüència de l'ambigüitat calculada amb què ha abordat el seu conflicte nacional. Els socialistes, en una suprema contradicció, han practicat —amb una interpretació més neoliberal que pròpiament socialdemòcrata— una acció de govern de progrés mentre renunciaven a una política paral·lela de regeneració civil, cultural i ideològica.

D'aquesta manera, el paper descentrat que a finals del segle XX toca representar als intel·lectuals —crítics i, per definició, mai "del tot" compromesos amb una causa, tal com ha assenyalat Fuster— s'ha convertit al País Valencià en una peculiar forma de marginació que ha afectat els *intel·lectuals orgànics* del partit socialista tant com els que s'han aliniat amb plantejaments de reivindicació nacional i valencianista.

En aquest sentit resulta molt simptomàtica la distribució de papers que exemplifiquen la Ràdio Televisió Valenciana, d'una banda, i la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, d'un altra banda. Totes dues entitats depenen de la Generalitat, però una gestiona el major mitjà de comunicació de masses en mans del govern autònom i l'altra concentra i difon reflexions teòriques, històriques i sociològiques sobre la realitat actual valenciana, europea i internacional. El responsable de la televisió, Amadeu Fabregat, fonamenta el seu programa

d'actuació en el tòpic —simplificació ideològica de la realitat, que n'amaga els conflictes i la complexitat— i en l'abandonament de la memòria històrica. Al capdavant de la IVEI hi ha un equip encapçalat per Josep Pícol i Màrius Garcia Bonafé, atentíssim als debats que es generen en el context europeu i compromès en la revisió del nostre passat i de les nostres expectatives de futur.

Entre l'amnèsia de la societat postindustrial, que fa dels tòpics reaccionaris "de tota la vida" l'únic element de reconeixement col·lectiu; i la inquietat recerca de sentit i de raó al sistema social i a les formes de vida contemporànies, pròpies d'una esquerra crítica que no ha dimitit, el PSPV-PSOE discrimina clarament les seues opcions: la consagració dels valors del regionalisme reaccionari, per a les masses; el limitat i "llibresc" exercici del pensament crític, per les minories.

El fenomen no és atribuïble únicament a l'acció dels socialistes. Seria un error no tenir en compte l'efecte que la capacitat de convocatòria de la dreta més dura ha tingut en la qüestió. I seria un error no considerar el lamentable estat de la reflexió nacional i la perplexitat política del nacionalisme com a elements d'importància cabdal.

La reivindicació de la memòria, contra l'amnèsia perniciosa per al món modern però encara més per a un país amb una identitat sense resoldre, és una missió dels intel·lectuals. Però l'autocrítica, la flexibilitat i la disposició a "mirar" la realitat tal com és i no tal com la voldríem és allò que justificarà i farà eficaç aquest compromís.

Un diàleg ambiciós entre intel·lectuals valencians *orgànics* i *inorgànics*, socialistes i no socialistes, de cultura castellana o catalana, units per la inquietud davant la complexa societat que ens ha tocat de viure, sembla més necessari que mai. Ni la fe nacionalista ni el càlcul partidista faran aquest país. Tal com va assegurar André Glucksmann en un memorable discurs el 1989, potser caldria "engegar el televisor a l'hora de l'informatiu, afrontar les males notícies, exercitar-se a tenir els ulls oberts i les meninges despertes davant la realitat tal com és, per dura que siga".

Adolf Beltran
Periodista i escriptor